

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО МИТНІ РЕЖИМИ УКРАЇНИ З ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ ТА МИТНИМ СОЮЗОМ РОСІЇ, БІЛОРУСІ, КАЗАХСТАНУ (РБК)

Здійснено аналіз законодавства ЄС, Митного союзу РБК, України задля пошуку шляхів активізації зовнішньоекономічної діяльності. Визначено стимули та заборони митних режимів, які впливають на сальдо торговельного балансу і використання яких обумовлено необхідністю розвитку національної економіки. Визначено та проаналізовано перспективу розвитку експортного потенціалу України.

Осуществлен анализ законодательства ЕС, Таможенного союза РБК, Украины с целью поиска путей активизации внешнеэкономической деятельности. Определены стимулы и ограничения таможенных режимом, которые

© Н.В. Осадча, 2010

влиют на сальдо торгового баланса и использование которых обусловлено необходимостью развития национальных экономик. Определена и проанализирована перспектива развития экспортного потенциала Украины.

The legislation of EU, Ukraine and the Customs Union of Russia, Belarus and Kazakhstan are analyzed in the article to find the ways to enhance the foreign economic activity. Incentives and restrictions of customs regime, which affect the trade balance and the use of which is due to the need for development of national economies, are determined. The prospects for the development of the export potential of Ukraine are evaluated and analyzed.

Формування та зміна регуляторної митної політики знаходиться під впливом глобалізаційних процесів. Для досягнення найбільш вигідного становища в міжнародній спільноті з одночасним дотриманням національних інтересів Україні необхідно проводити продуману дипломатичну політику щодо країн та союзів країн, з якими вона межує або планує вступити в певні інтеграційні об'єднання. Одним із вирішальних перспективних завдань, які постають перед українським урядом, є вступ до Європейського Союзу. Але даний крок не має бути для України хворобливим та призвести до економічного спаду внаслідок переформовування митного законодавства в напрямі зняття практично всіх бар'єрів.

Тому доцільно готуватися, проводити ретельні дипломатичні переговори для того, щоб створити найбільш вигідні позиції. При цьому слід зазначити необхідність приведення основ національного митного законодавства до єдиного зразка – Митного кодексу ЄС. При цьому треба не забувати і про національні економічні інтереси, для чого при підписанні певних домовленостей та угод потрібно сформулювати такі митні процедури та митні режими загалом, які сприятимуть поліпшенню стану України в даному об'єднанні.

Через своє географічне розташування й історичний розвиток Україні також необхідно підтримувати добрі відносини із країнами ближнього зарубіжжя. Це пов'язано як з енергетичною залежністю, так і з тим, що ці країни є потенційними покупцями продукції, яка виробляється на підприємствах України, тому що країни пострадянського простору пов'язані тісними економічними зв'язками. Відсутність нормальних відносин із країнами ближнього зарубіжжя принесе для України великі фінансові втрати. При цьому слід сказати, що, втративши дані зв'язки, країна може не знайти інших ринків збуту, тому що на сировинних ринках існує велика конкуренція. Тому одним із варіантів формування зовнішньоекономічної політики України є взаємодія з членами Митного союзу РБК. Даний крок буде супроводжуватися також певними змінами у законодавстві для узгодження його з умовами Митного союзу.

Тому при формуванні стратегії міжнародної співпраці Україні слід шукати шляхи, за яких при вступі в певні об'єднання або взаємодії з ними, вона повинна зберігати власний інтерес, щоб не потрапити в пастку повної залежності та не призвести до кризи платіжного

балансу внаслідок збільшення імпорту. При цьому треба не забувати про захист національних виробників та підтримку експортерів на шляху пошуку нових ринків збуту. Слід зазначити, що, незважаючи на загальний спад зовнішньоекономічної діяльності у 2009 р., Держмитслужба України (ДМСУ) залишається одним із головних виконавців законодавства з митних та зовнішньоекономічних питань і істотним джерелом формування дохідної частини Державного бюджету України (рис. 1) [11].

При цьому слід зазначити, що у 2009 р. загальний зовнішньоторговельний обіг в Україні склав 88 612,9 млн. дол. США (імпорт – 48 957,9 млн. дол. США, експорт – 39 655,0 млн. дол. США), що по імпорту на 40,1%, по експорту – на 40,8% менше, ніж за попередній рік. Імпорт товарів, оподаткованих митом, зменшився у 2,4 рази, оподаткованих акцизним збором – у 3,8 рази, оподаткованих ПДВ у грошовій формі – у 1,7 рази (табл. 1). Найбільшим торговельним партнером залишається Російська Федерація, частка імпорту з якої становить 27 % (13 016 млн. дол. США), а частка експорту – 21% (8 477 млн. дол. США) загальних обсягів імпорту й експорту товарів. Значним торговельним партнером також є Німеччина (частка імпор-

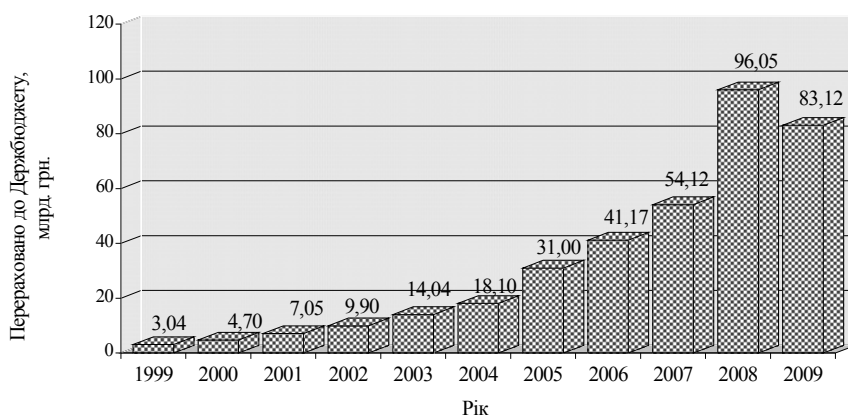

Рис. 1.

Основні показники діяльності Державної митної служби України щодо наповнення Держбюджету [1, 6]

Таблиця 1

Зовнішній товарообіг в Україні [1, 5]

Показник	2008 р.	2009 р.	Зміни	
			+ , -	%
Товарообіг, млн. дол. США	148 668	88 613	- 60 055	зменшено у 1,7 раза
експорт	66 967	39 655	- 27 312	зменшено у 1,7 раза
імпорт	81 701	48 958	- 32 743	зменшено у 1,7 раза

ту – 8%, або 3 883 млн. дол. США, частка експорту – 3%, або 1 246 млн. дол. США). Порівняно з 2008 р. обсяги імпорту з Російської Федерації зменшилися на 6 282 млн. дол. США (на 33%), а експорту до цієї країни – на 7 227 млн. дол. США (на 46%) [1, 6].

Певні зміни відбулись у зовнішній торгівлі з іншими країнами. Прівняно з попереднім роком збільшилися обсяги імпорту з Узбекистану (у 2 рази, на 1 135 млн. дол. США), Казахстану (на 20%, на 481 млн. дол. США), Азербайджану (у 5 раз, на 289 млн. грн.); експорту – до Китаю (у 2,6 рази, на 887 млн. дол. США), Індії (на 15%, на 147 млн. дол. США), Лівану (у 2 рази, на 354 млн. дол. США). Зменшилися обсяги імпорту – з Білорусі (на 40%, на 1 118 млн. дол. США), Німеччини (на 45 %, на 3 241 млн. дол. США), Китаю (на 51%, на 2 866 млн. дол. США), Польщі (на 48%, на 2 083 млн. дол. США), США (на 55%, на 1 526 млн. дол. США); експорту – до Білорусі (на 40%, на 847 млн. дол. США), Німеччини (на 32%, на

589 млн. дол. США), Туреччини (на 54%, на 1 116 млн. дол. США), Італії (на 64%, на 1 453 млн. дол. США), Польщі (на 56%, на 1 028 млн. дол. США), Угорщини (на 47%, на 636 млн. дол. США), Болгарії (на 64%, на 710 млн. дол. США) [1, 6]. Основу зовнішньоторговельного обігу складають паливно-енергетичні товари; машини, устаткування та транспорт; продукція хімічної промисловості; продовольчі товари; сільськогосподарська продукція; метали та вироби з них, сумарна частка яких складає до 88 % загальної вартості товарів (рис. 2).

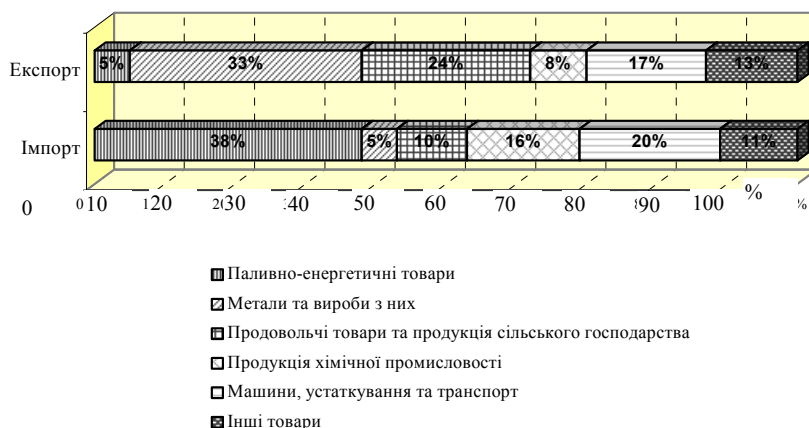

Рис. 2. Товарна структура експортно-імпортних операцій України [1, 8]

Загальні обсяги оформлених протягом 2009 р. вантажів становлять 419,7 млн. т, що на 7,9 млн. т менше, ніж було оформлено протягом попереднього року. У тому числі оформлено експортних вантажів – 137,5 млн. т, імпортних – 90,7, транзитних – 191,6 млн. т. При цьому порівняно з попереднім роком спостерігається збільшення лише обсягів оформлених транзитних вантажів – на 8,4% (14,9 млн. т). Обсяги експортних та імпортних вантажів зменшилися відповідно на 8,2% (12,3 млн. т) та 10,3% (10,5 млн. т) [1, 10]. Протягом 2009 р. оформлено майже 2,5 млн. вантажних митних декларацій, що на 1 млн. шт. менше, ніж за попередній рік [1, 11].

Через митний кордон України пропущено 76,2 млн. осіб. Кількість громадян, що при цьому були оформлені в митному відношенні, склала 6,5 млн. осіб [1, 10]. Зниження надходжень до Держбюджету у 2009 р. та тенденція інтеграції України до міжнародної спільноти робить питання дослідження й удосконалення митного регулювання актуальним та своєчасним.

Питанням регулювання зовнішньоекономічної діяльності в межах взаємовідносин із СОТ займався О. Гребельник [2]. Н. Пирець визначив конкурентні переваги українського експорту в контексті світового розвитку [3]. І. Тонев проаналізував теоретичні засади поняття митної вартості як складової митно-тарифного регулювання [4]. С. Боротничек дослідив досвід митного регулювання у США [5]. Т. Трошкіна визначила нові конкурентні переваги митно-тарифного регулювання [6]. А. Кругленя дослідив застосування політики протекціонізму в сучасному світі [7]. Т. Проценко визначив адміністративно-правове забезпечення діяльності митної служби та його вдосконалення [8]. А. Кредісов та І. Бережнюк визначили інструменти управління митною справою на міжнародному рівні та проаналізували роль та значущість Всесвітньої митної організації [9]. Вітчизняні вчені проаналізували багато аспектів із питань удосконалення організації зовнішньоекономічної діяльності, але ґрунтовного порівняльного аналізу митних режимів України з ЄС та Митним союзом РБК досі не здійснено.

Тому метою статті є аналіз режимів, які впливають на сальдо торговельного балансу та національних режимів України, Митного кодексу РБК та ЄС, задля пошуку балансу стимулів та обмежень у режимах у митному законодавстві України та пристосування до законодавства

країн і об'єднань для здійснення взаємовигідного співробітництва. Визначити шляхи захисту вітчизняних виробників від можливих стресів, які пов'язані із загостренням конкуренції, виникненням нових заборон. При цьому слід урахувувати ймовірність виникнення перспектив для розвитку бізнесу, які пов'язані з певними об'єднаннями.

Оскільки заборони та стимули містяться в механізмі реалізації кожного митного режиму, тому й доцільно проаналізувати перспективи реалізації митних режимів, які наведені в Митному кодексі ЄС та Митного союзу РБК для визначення загроз та можливостей для українського бізнесу. Аналіз формування та механізму реалізації доцільно здійснювати на основі методології, запропонованої в роботі [10] для кожного режиму. При цьому необхідно зазначити, що кожен режим базується на основі створення балансу стимулів та обмежень, які для кожного об'єднання проявляються в різному ступені. Багатоаспектність цих завдань потребує вдосконалення класифікації митних режимів у напрямі визначення пріоритетних сфер впливу (експорт та імпорт), удосконалення спеціальних митних режимів відповідно до міжнародних вимог і з урахуванням національних інтересів та формувати режими, які дозволять підтримувати національні економічні пріоритети й інтереси вітчизняних товаровиробників.

Задля визначення значущості певних груп режимів та вдосконалення механізму їх реалізації пропонується вдосконалити існуючу систему класифікації та здійснювати її за такими групами: режими, які впливають на сальдо торговельного балансу; глобалізаційні; режими, використання яких обумовлено необхідністю розвитку національної економіки. До групи режимів, які впливають на сальдо торговельного балансу слід віднести імпорт та експорт. При цьому доцільно створити такий механізм їх реалізації, який би дозволив створити позитивне сальдо торговельного балансу та включав би заходи щодо стимулювання експорту, а при необхідності – сповільнював імпорт [10]. До групи режимів, використання яких обумовлено необхідністю розвитку національної економіки, можна віднести ті режими, у яких країна має потребу для захисту своїх економічних інтересів. До даної групи можуть бути включені такі режими, як безмитна торгівля, переміщення припасів, специфічні митні режими, магазин безмитної торгівлі, знищення та руйнування, відмова на користь держави. Даний перелік може бути доповненим та розширеним у разі необхідності [10].

Слід зазначити, що при вступі України до СОТ суттєво зменшилося податкове навантаження на суб'єктів, але перерахування до бюджету при цьому не зменшуються. Це пов'язано зі збільшенням контролюючого пресу на декларантів. Так, у звітах Держмитслужби зазначається, що з метою забезпечення виконання бюджетного завдання Держмитслужбою вжито низку «організаційних заходів», спрямованих на забезпечення повноти надходжень платежів до бюджету. Тобто постійно проводилася робота з удосконалення адміністрування нарахування та сплати митних платежів, а також нормативного забезпечення

Таблиця 2

*Основні показники діяльності Держмитслужби
по наповненню Держбюджету та фінансуванню видатків
у 2009 р., млн. грн. [1, 11]*

Показники	2008 рік	2009 рік	Зміни	
			+, -	%
Перераховано до Держбюджету	96 047,2	83 116,0	- 12 931,2	87
Із них:				
податку на додану вартість	80 978,7	73 148,7	- 7 830,0	90
акцизного збору	2 209,7	3 023,9	+ 814,2	137
мита	12 124,6	6 707,9	- 5 416,7	зменшено у 1,8 раза
єдиного збору	137,4	126,9	- 10,5	92
Надходження від коригування заявленої митної вартості товарів	3 349,4	2 744,9	- 604,5	82
Надходження від контролю кодування товарів	147,6	92,4	- 55,2	зменшено у 1,6 раза
Надходження від перевірки країни походження товарів	42,6	17,9	- 24,7	зменшено у 2,4 раза

уніфікації процедур здійснення платежів. Вживалися заходи щодо посилення контролю за повнотою бази митного оподаткування, недопущення заниження митної вартості товарів, неправильного визначення класифікації товарів та країн їх походження.

Ця робота велась, зокрема, у напрямках контролю за визначенням митної вартості, країни походження та правильності визначення коду товарів згідно з УКТ ЗЕД. Особлива увага приділялася моніторингу експортно-імпортних операцій та взаємодії з іншими контролюючими службами, у тому числі з інших держав. Протягом 2009 р. митними органами прийнято 154,7 тис. рішень щодо коригування митної вартості. Здійснення заходів щодо посилення контролю за правильністю визначення митної вартості товарів дало можливість протягом року додатково направити до Держбюджету України 2 744,9 млн. грн., що на 18% менше, ніж у 2008 р. Основними причинами зниження показників є значне зменшення обсягів оподаткованого імпорту, а також зміна структури експортно-імпортних операцій [1, 12]. У структурі додаткових надходжень від коригування митної вартості імпортованих товарів податок на додану вартість становить 83%, ввізне мито – 17% [1, 13].

Із цього можна зробити висновок, що на суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності достатньо сильно впливають митні органи в напрямі коригування митної вартості та визначення країни походження. Дані заходи мають багатоаспектний характер як позитивний, так і негативний. З одного боку, вони сприяють поповненню Держбюджету, а з іншого – сповільнюють зовнішньоекономічну діяльність шляхом додаткових розслідувань та донарахувань митних платежів. При цьому суб'єкт при даних розслідуваннях може й не здійснювати зловживань у сфері зовнішньоекономічної діяльності. Тому державі доцільно проводити врівноважену регуляторну політику в митній сфері в пошуку балансу інтересів підприємців та держави. Одним із наслідків достатньо жорсткої політики з контролю експортно-імпортних операцій можна визначити той факт, що кількість суб'єктів зменшилася на 2249 од.

Держава при формуванні своєї митної політики повинна враховувати й інтереси підприємців, заохочувати привабливих для країни постачальників, ресурси, інвестиції, розвивати свій транзитний потенціал тощо. Тому при формуванні механізму реалізації кожного митного режиму важливо враховувати стимули й обмеження у його реалізації. Особливо це стосується митних режимів, які впливають на сальдо торговельного балансу – імпорту й експорту.

Поняття митного режиму імпорту, а також умови його застосування при переміщенні товарів через митний кордон України визначено в розділі 29 Митного кодексу України. Під режим імпорту розміщуються товари, які ввозяться в Україну. Але слід зазначити, що не завжди розміщення товарів під даний режим супроводжується фактичним ввезенням. Так, під митний режим імпорту можуть розміщуватися товари, які не ввозилися в Україну й отримані внаслідок переробки за її межами. У визначенні цього митного режиму країна, з якої виходить товар, конкретно не вказується, тому під митний режим імпорту можуть бути розміщені товари, які походять із будь-якої країни, у тому числі з України. Разом із тим в практиці митного оформлення товарів виникали випадки, коли митні органи наполягали на розміщенні товарів, які походять з України, під митний режим реімпорту, коли такі товари були раніше вивезені з України в митному режимі експорту. Але згідно із законодавством України дана вимога є некоректною, тому що декларант сам обирає режим, а щодо країни походження не існує будь-яких обмежень [11].

При цьому слід зазначити характерну рису даного режиму – відсутність часових обмежень перебування під даним режимом. Тоді як, наприклад, митні режими транзит, переробка на митній території, митний склад, тимчасове ввезення мають певні часові обмеження. Сучасний етап розвитку митних взаємовідносин характеризується зменшенням митного контролю імпорту при ввезенні товарів та проведенням митного пост-аудиту при вільному використанні товарів. Але ключовими обмежувальними факторами є коригування митної вартості, визначення країни походження та кодування згідно із УКТЗЕД. Ці складові митного регулювання прямо впливають на суму нарахованого мита. Розміщення товарів під митний режим імпорту виключає митні обмеження щодо подальшого використання товарів, крім випадків з операціями внесення до статутного фонду підприємства з іноземними

інвестиціями, гуманітарної та технічної допомоги тощо. Після здійснення даних операцій товари підлягають додатковій державній перевірці.

Митно-тарифне регулювання імпорту здійснюється на підставі міжнародних домовленостей, за якими ключовими елементами для визначення митно-тарифного навантаження є код товарів, країна походження, митна вартість. Нетарифне регулювання здійснюється як у відкритій формі, якщо це відповідає міжнародним домовленостям, так і у скритій – для захисту вітчизняного ринку. Обсяги імпорту з країн СНД у 2001-2003 рр. практично вдвічі перевищували імпорт з ЄС, але з роками кон'юнктура економіки України змінилася та стала менш орієнтованою на країни пострадянського простору. Так, обсяг імпорту із країн ЄС у 2009 р. склав 15392,7 млн. дол. США, а з країн СНД – 19696,6 млрд. дол. США (рис. 3). Тобто вплив ЄС та кра-

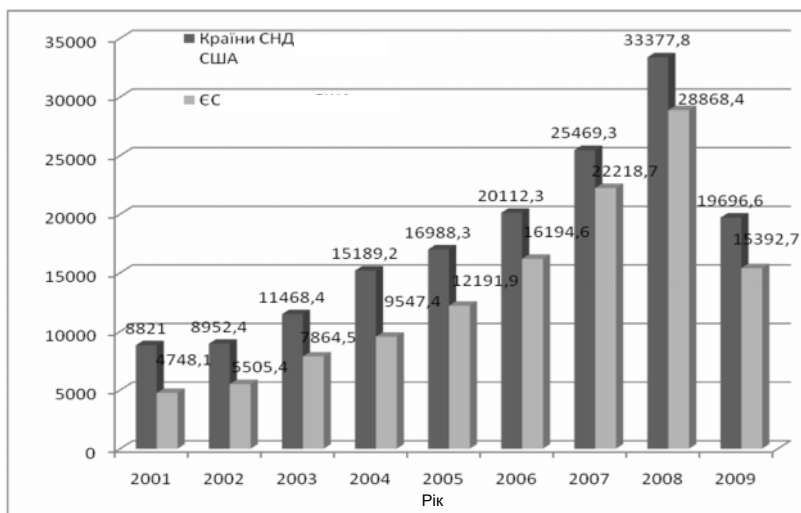

Рис. 3. Обсяги імпорту із країн СНД та ЄС, млн. дол. США [12, 1]

їн СНД на обсяг імпорту практично зрівнявся. Найбільшу частку імпорту складають у 2009 р мінеральні продукти – 34,5%; енергетичні матеріали, нафта та продукти її переробки – 32,2%; продукція хімічної промисловості – 11,7; механічне обладнання, машини та механізми, електрообладнання та їх частини – 13,8% [12].

Найбільшими імпортерами в Україні з країн ЄС у 2009 р. були: Німеччина – 3852,1 млн. дол. США, Польща – 2170,3, Італія – 1139,8 млн. дол. США [12, 2]. У Митному кодексі Митного союзу РФ, Білорусі, Казахстану режим імпорту має назву «митна процедура випуску для вільного споживання». При цьому під випуском для вільного споживання розуміється митна процедура, при розміщенні під яку іноземні товари знаходяться та використовуються на території Митного союзу без обмежень щодо їх використання та розпорядження, у випадку якщо інше не встановлено кодексом. Товари розміщуються під дану митну процедуру за таких умов: сплати митних податків, у випадку коли не встановлені тарифні преференції та пільги при сплаті митних платежів; дотриманні заборони й обмеження; надані документи, які підтверджують дотримання обмежень у зв'язку із застосуванням спеціальних захисних, антидемпінгових та компенсаційних дій [13].

Слід зазначити, що за виконання даних умов товари набувають статусу товарів Митного союзу (РБК). Але для товарів, які декларуються за пільговими податками та до яких застосовуються обмеженнями щодо їх споживання та розпорядження, установлюється статус іноземних товарів. Обов'язки щодо сплати мита, митних платежів щодо товарів під процедурою випуску для вільного використання, виникають у декларанта з моменту реєстрації митним органом вантажної митної декларації. У ст. 80 Митного кодексу РБК зазначається, що обов'язки щодо сплати мита, податків зупиняються в таких випадках: розміщення товарів під митну процедуру випуску для вільного споживання з наданням пільг щодо сплати мита, податків, що не супроводжується обмеженнями у використанні чи розпорядженні товарами; знищення (втрата) іноземних товарів унаслідок аварії, або дій непередбаченої сили, або в результаті природного знищення при нормальних умовах перевезення (зберігання); у випадку, коли розмір несплаченої суми податків не перевищує два євро; розміщення товарів

під митну процедуру відмови на користь держави, коли обов'язки по сплаті мита, податків виникли до реєстрації митної декларації на розміщення товарів під цю процедуру; повернення товарів у власність держав-членів Митного союзу відповідно до законодавства цих країн; відмова щодо випуску товарів згідно із заявленою митною процедурою; при визнанні її безнадійною до стягнення і списання в порядку, визначеному законодавством держав-членів Митного союзу [13].

Митні збори, податки не сплачуються: 1) при розміщенні товарів під митні процедури, що не передбачають таку сплату, при дотриманні умов відповідної митної процедури; 2) при ввезенні товарів, за винятком товарів для особистого користування, на адресу одного одержувача від одного відправника за одним транспортним (перевізником) документом, загальна митна вартість яких не перевищує суми, еквівалентної 200 (двомстам) євро по курсу валют, що встановлюється відповідно до законодавства держави-члена Митного союзу; 3) при переміщенні товарів для особистого користування у випадках, установлених міжнародними договорами держав-членів Митного союзу; 4) якщо відповідно міжнародних договорів держав-членів Митного союзу товари звільнюються від обкладення Митними зборами, податками і при дотриманні певних умов, у зв'язку з якими їм надано таке звільнення [13]. Щодо до товарів, до яких застосовуються пільги, існують певні обмеження щодо використання та розпорядження товарами.

Отже, у кодексі Митного союзу РБК наданий можливий перелік пільг щодо сплати податків, але також наявні заборони щодо використання, які перевищують пільги. При цьому в кодексі недостатньо розкриті обмеження та механізм контролю за процесом використання.

Слід зазначити, що обсяги імпорту надходжень до РФ із роками збільшуються, при цьому частка імпорту з України також має тенденцію до зростання. Так, обсяг імпорту з України в 2006 р. склав 9238 млн. дол. США, у 2007 р. – 13330, у 2008 р. – 16235 млн. дол. США [14] (рис. 4).

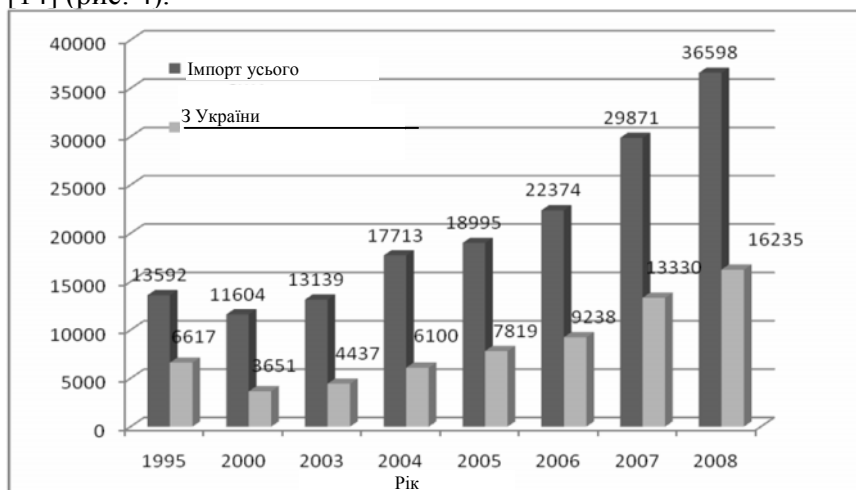

Рис. 4. Обсяги імпорту у РФ, у тому числі з України (дані за 2009 р. на сайті Федеральної служби державної статистики відсутні), млн. дол. США [14]

Обсяги імпорту до Республіки Білорусь мають також тенденцію до збільшення, що також може здійснюватися за рахунок імпорту з України. Але, на жаль, у статистичному збірнику Республіки Білорусь відсутня інформація щодо обсягів імпорту з України [15] (рис. 5).

У Митному кодексі Європейського Союзу режим імпорту має назву вільного використання. У кодексі не існує опису процедури й обмежень щодо розміщення товарів під даний режим. Але також зазначається, що товари, які оформлюються з пільгами, залишаються під митним наглядом. У Європейському Союзі більше уваги надається митному боргу та його погашенню, механізм його виявлення більше покладено на митний пост-аудит, в Україні більше уваги надано первинному митному контролю при оформленні товарів [16]. Слід

зазначити нейтральність митного законодавства Європейського Союзу, де не існує довгого переліку пілг та заборон на відміну від Митного союзу РБК.

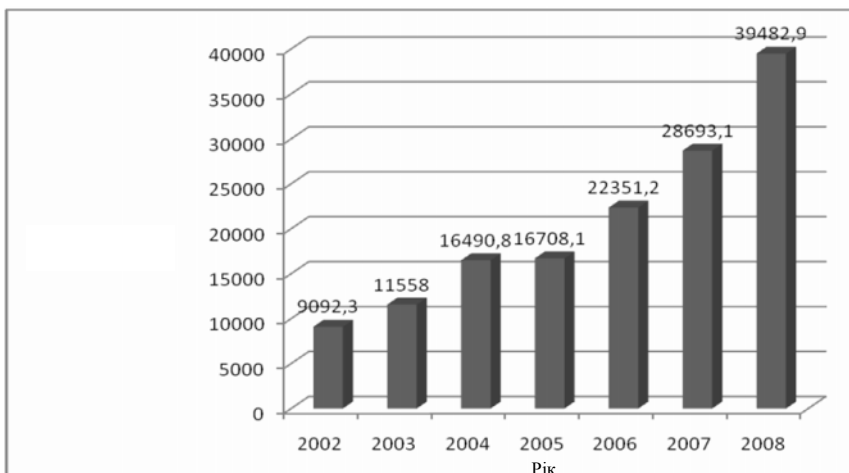

Рис. 5. Обсяги імпорту в Республіку Білорусь, млн. дол. США [15]

Імпорт до країн ЄС до 2009 р. мав тенденцію до збільшення, але криза значно зменшила потреби країн в імпортних товарах (рис. 6). Але загальна тенденція до збільшення імпорту наводить на думку щодо пошуку Україною свого місця в імпорті товарів у країни ЄС, тобто в міжнародному розподілі праці. При цьому доцільно орієнтуватися не на сировинні ринки (чорна металургія, насіння соняшникове, добриво), де ціни постійно змінюються, а на ринки, де продукція має високий ступінь обробки. Слід зазначити, що при вступі України до СОТ зменшилися прецеденти антидемпінгових розслідувань. Отже, обидва об'єднання ЄС та Митний союз РБК є важливими зовнішньоторговельними партнерами, тому доцільно користуватися вигідним географічним становищем, першочерговістю вступу до СОТ для опанування нових ринків збуту й одночасно не втрачати та навпаки активізувати зовнішньоекономічну діяльність із РФ, Білоруссю, Казахстаном тощо.

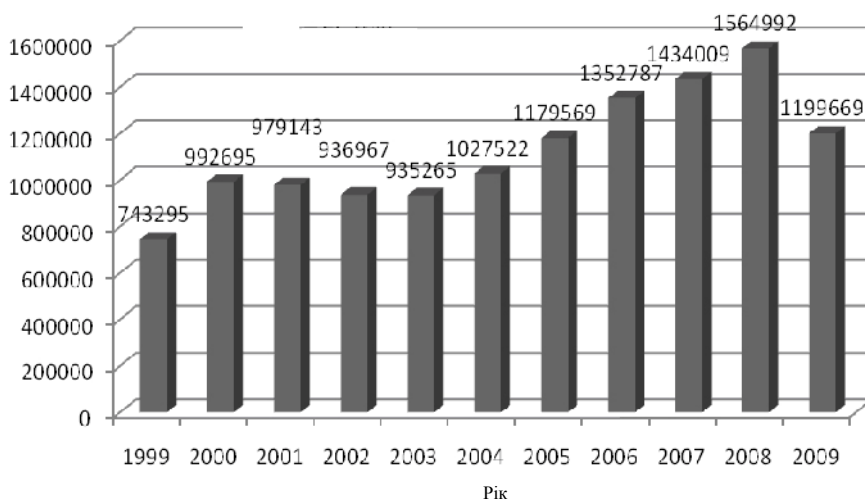

Рис. 6. Обсяги імпорту до країн ЄС, млн. євро [17]

Слід зазначити, що режим імпорту має в Україні та ЄС баланс стимулів та обмежень, у Митному союзі РБК переважають більше заборони (табл. 3).

Будь-яка країна має у своїх намірах розвиток свого експортного потенціалу, тому митна та регуляторна політики держави націлені на підтримку підприємств, які займаються експортом. Митним кодексом України передбачено, що під митний режим експорту розміщуються товари, які вивозяться з України для вільного використання без обов'язків щодо їх повернення в Україну та без установлених умов їх використання за межами митної території України. У результаті під даний митний режим можуть розміщуватися не обов'язково тільки товари, які продаються українськими підприємствами. Даний режим може застосовуватися до товарів (майна), які є предметом зовнішньоекономічних, лізингових операцій, інвестиційних операцій, а також в інших випадках, коли вивезення товарів здійснюється внаслідок інших цілей, ніж продаж [11].

Таблиця 3

*Стимули та заборони режиму імпорту в Україні,
Митному Союзі РБК, ЄС*

Стимули/ заборони	Україна	ЄС	Митний союз РБК
Стимули	Зниження з величини мита у зв'язку зі вступом до СОТ, відсутність часових обмежень	Менше уваги первинному митному контролю, ніж в Україні, електронна система декларування, відсутність часових обмежень	Надання системи пільг для визначених категорій країн чи товарів, відсутність часових обмежень, але контроль за їх використанням
Обмеження	Коригування митної вартості, сертифікати відповідності видаються торговельною палатою, достатньо детальний митний контроль	Налагоджена система управління ризиками, митний пост-аудит	Дотримання заборон та обмежень; необхідність надання документів, які підтверджують дотримання обмежень у зв'язку із застосуванням спеціальних захисних, антидемпінгових та компенсаційних дій

Визначимо ключові характеристики режиму експорту в Україні. По-перше, під режим експорту підпадають товари, які вивозяться з України для вільного використання без обов'язку їх повернення на цю територію, що виключає будь-які обмеження щодо використання товарів, які експортуються з України [18]. У визначенні митного режиму експорту країна, із якої має походити товар, конкретно не вказана, тому під даний режим можуть бути розміщені товари, які походять із будь-якої країни, тобто й іноземного походження. Але, як у випадках із застосуванням режиму імпорту, у практиці митного оформлення існують випадки, коли митні органи наполягали на розміщенні іноземних товарів під митний режим реекспорту, якщо дані товари були раніше ввезені в Україну. У Митному кодексі України відсутні будь-які обмеження стосовно часу перебування товарів під митним режимом експорту, а також митні обмеження щодо даних товарів. Тобто для товарів, які розміщуються під митний режим експорту, не встановлені умови обов'язкового їх розміщення під інший митний режим протягом певного проміжку часу. Одним з основних завдань митного органу після митного оформлення експорту товарів є проконтролювати фактичне вивезення товарів за межі митної території України. Здійснюється це як із використанням порядку та технологічних схем контролю за доставкою товарів, які переміщуються поміж митними органами, так і шляхом перевірки на прикордонних пунктах пропуску (на підставі домовленостей між митними органами України й інших країн) кількості та характеристик перетинаючих кордон товарів.

Мито в режимі експорту утримується з певної групи товарів (металобрухт, насіння соняшникове, велика рогата худоба, газ, шкіра великої рогатої худоби), податок на додану вартість та акцизний збір не утримуються. Нетарифні обмеження використовуються відповідно до міжнародних домовленостей та у скритій формі для захисту вітчизняного ринку від вивозу сировини [18].

Однією з домовленостей зі Світовою організацією торгівлі є відсутність так званих мінімальних цін при експорті, нижче яких не може бути задекларований товар. Але на практиці мінімальні ціни мають назву індикативних і мають поширене використання при оформленні товарів у режимі експорту. Ці ціни регулюються внутрішніми наказами Держмитслужби, Мінекономіки наглядає за даним процесом. Даний крок обмежує оформлення товарів у даному режимі, тому що нараховуються значні митні платежі. Дані обмеження впливають на ціноутворення певних товарів з урахуванням базисів їх поставок. Обмежувальні заходи стосуються процедури ліцензування експорту та реєстрації учасників зовнішньоекономічних договорів та контролю з боку Державної служби контролю експорту. Заходи санітарного, фітосанітарного, радіологічного та інших видів контролю здійснюються в загальному порядку. Найбільша увага приділяється здійсненню контролю за переміщенням культурних цінностей. При поміщенні товару в режим експорту заповнюється вантажна митна декларація ЕК.10.

Обсяги експорту до ЄС поступово збільшуються, у 2008 р. вони сягнули майже 18129,5 млн. дол. США, що на 7896,1 млн. дол. США більше порівняно з 2005 р. (рис. 7). Але країни СНД залишаються найбільшими ринками збуту для України [12]. Так, у 2009 р. експорт до країн СНД перевищив експорт до ЄС на 3973,6 млн. дол. США (рис. 7). Найбільшу частку експорту з України складають чорні метали – 25,8%, продукти рослинного походження – 12,7, зернові культури – 9, мінеральні продукти – 9,8, продукція хімічної та неорганічної хімії – 6,3, жири та олія – 4,5, механічне обладнання – 12,6%.

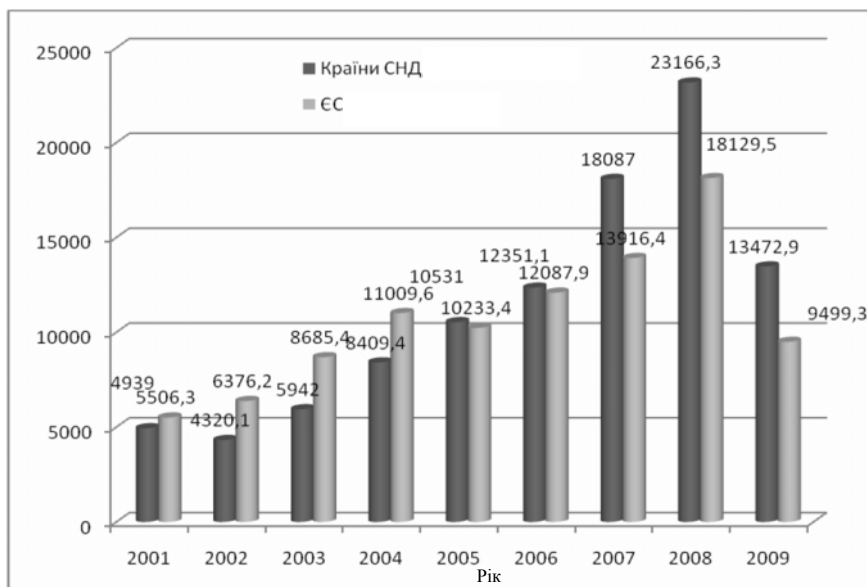

Рис. 7. Обсяги експорту з України в країни СНД та Європи, млн. дол. США [12, 1]

Слід зазначити, що при вступі України до СОТ збільшились обсяги прямих іноземних інвестицій в Україну, які доцільно спрямовувати на розвиток виробництв з більш високою часткою переробки матеріалів, ніж сировинні ринки (табл. 4).

Таблиця 4

Прямі іноземні інвестиції в Україну, млн. дол. США [19, 1-4]

Період	Обсяги прямих інвестицій
На 01.01.2008 р.	29489,4
На 01.01.2009 р.	35723,4
На 01.01.2010 р.	40026,8

Найбільшу частку експорту у країни ЄС складають Італія – 1227,6 млн. дол. США, Німеччина – 1248,1, Польща – 1208, Іспанія – 570,4 млн. дол. США [19, 1-4]. У кодексі Митного союзу РБК визначення поняття експорту з Митним кодексом України відрізняється тим, що товар, який вивозиться, призначений для постійного знаходження за межами союзу. У Митному кодексі України даних обмежень немає, тобто товар призначений для вільного використання. У кодексі Митного союзу зазначається, що під митну процедуру експорту можуть попадати товари, які раніше були розміщені під митні процедури тимчасового ввезення, переробки поза межами митної території, без їх фактичного пред'явлення митним органам. Товари розміщуються під митну процедуру експорту при дотриманні таких умов: сплата вивізного мита, якщо не встановлені пільги щодо сплати даного виду мита; дотримання заборон та обмежень; надання сертифікатів походження товарів щодо товарів, що включаються до зведеного переліку товарів, який формується Комісією митного союзу відповідно до міжнародних домовленостей країн-членів Митного союзу, яка у свою чергу врегульовує питання застосування вивізних мит щодо третіх країн [13].

Підтвердження вивезення за межі митної території Митного союзу товарів, які розміщуються під митну процедуру експорту, здійснюється шляхом інформаційного обміну між митними органами. Сплата вивізного мита здійснюється до вивезення товарів за кордон. Обов'язки зі сплати мита надаються у випадках: сплати митних платежів, знищення (втрати) товарів унаслідок аварії чи дій непередбаченої сили; розміщення товарів під митну процедуру відмови на користь держави; повернення товарів у власність держав-членів Митного союзу відповідно до законодавства цих країн; відмова від експорту товарів згідно із заявленою митною процедурою, при визнанні її безнадійною до стягнення і списання в порядку, визначеному законодавством держав-членів митного союзу. Надання сертифікатів походження товарів створює додаткові нетарифні та тарифні бар'єри, які формують певні обмеження щодо застосування даного режиму, але при цьому сприяють захисту ринку митного союзу від вивезення сировини. Росія, Білорусь, Казахстан не приєдналися до угод СОТ, тому на їх території існує система фіксованих цін, нижче яких не можна здійснювати оформлення товарів [14]. Отже, режим експорту в Митному союзі РБК має переважно обмежувальну функцію, ніж стимулюючу.

Слід зазначити, що обсяги експорту до РФ з роками збільшуються, при цьому частка експорту з України також має тенденцію до зростання. Так, експорт з України у 2006 р. склав 14983 млн. дол. США, у 2007 р. – 16425, у 2008 р. – 23551 млн. дол. США [20] (рис. 8). Тобто країни пострадянського простору залишаються постачальниками товарів в Україну, головними серед яких є нафта і газ.

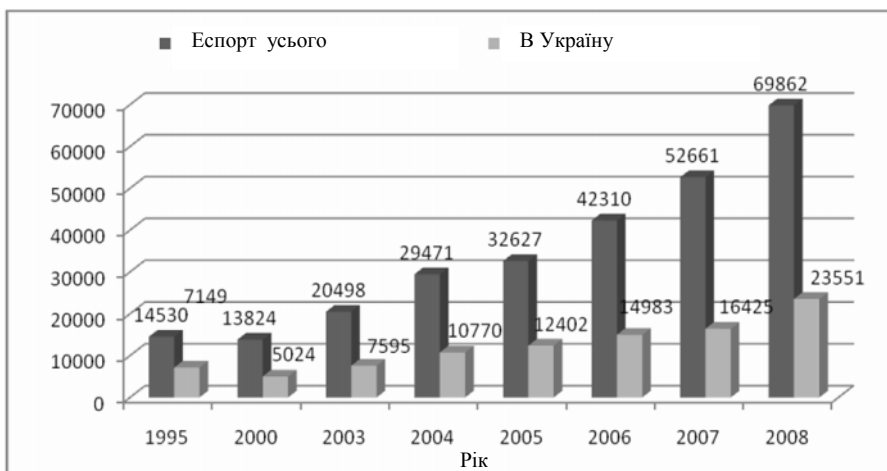
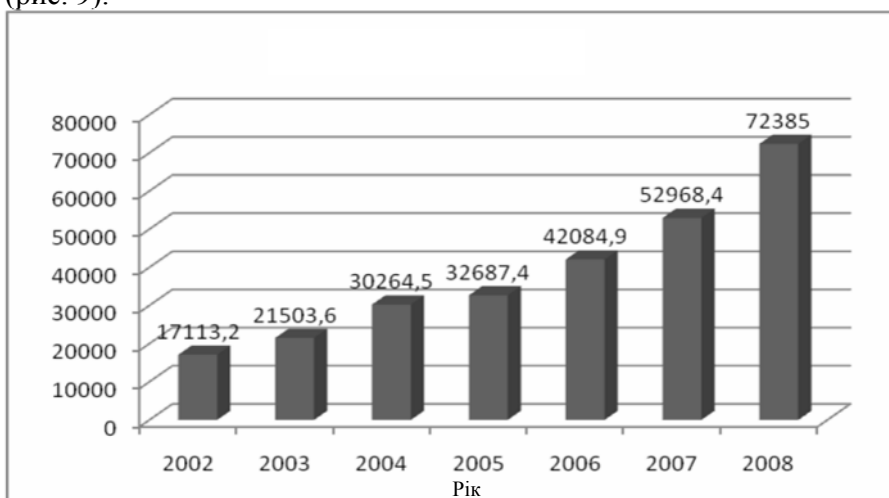

Рис. 8. Обсяги експорту РФ, у тому числі в Україну (дані за 2009 р. на сайті Федеральної служби державної статистики відсутні), млн. дол. США [20]

Обсяги експорту Республіки Білорусь мають також тенденцію до збільшення. Так, обсяги експорту у 2008 р. збільшилися порівняно з 2007 р. на 19416, 4 млн. дол. США [15] (рис. 9).

Рис. 9. Обсяги експорту Республіки Білорусь, млн. дол. США [15]

Товари, що вивозяться з території Європейського Союзу оформлюються в режимі експорту. У Митному кодексі ЄС немає чіткого визначення експорту. Восьмий розділ Митного кодексу ЄС саме присвячений вивезенню товарів, зокрема система контролю експорту (ECS). Особа, яка буде вивозити товар, повинна надати митному органу попередню декларацію. У випадку товарів несвропейських, які реекспортуються з території ЄС, до митного органу необхідно буде подати повідомлення про реекспорт. На території кожної з країн існує своє визначення митного режиму експорту з певними уточненнями. Митний кодекс ЄС не нав'язує єдиної системи визначення режимів.

Товари, які вивозяться за межі митної території ЄС, підлягають митному нагляду та можуть підлягати митному контролю. За доцільністю митні органи можуть визначати маршрути транспортування та терміни, упродовж яких товари можуть бути вивезені за межі митної території ЄС.

Товари оформлюються в режимі експорту за таких умов: стягнення експортного мита у визначених випадках; застосування обмежень та заборон, які обґрунтовані суспільною мораллю, державною політикою або громадською безпекою, охороною здоров'я та життя людей, тварин або рослин, захистом навколишнього природного середовища, охороною національної спадщини, що становить археологічну цінність та захистом промислової та комерційної власності, включаючи контроль за наркотичними прекурсорами, товарами, що порушують окремі права інтелектуальної власності, і готівковими коштами, що вивозяться з ЄС та заходи комерційної політики.

У кодексі також зазначається перелік осіб, які можуть представляти товари в режимі експорту, а саме: особа, яка експортує товари з митної території; особа, від імені якої або на користь якої діє особа, яка експортує товари; особи, яка несе відповідальність за перевезення товарів перед їх експортом. Митне оформлення для вивезення проводиться за умови, що товари вивозяться в тому стані, у якому були оформлені в декларації.

У Митному кодексі ЄС надані широкі межі щодо зміни митної політики в напрямі експорту. Причини щодо встановлення обмежень пов'язані як з економічним, політичним станом у країні, так і принципами моралі та захисту навколишнього середовища. Із цього можна зробити висновок, що законодавство ЄС захищає свою територію від вивезення стратегічно важливих продуктів і для цього існує певний механізм захисту. Тобто режими експорту та реекспорту мають більше заборон, ніж стимулів. Обсяг експорту з країн ЄС до 2009 р. мав тенденцію до збільшення, але криза значно зменшила можливості інших країн у споживанні продукції ЄС (рис. 10). Україна в перспективному майбутньому може купувати у

країн ЄС нові технології виробництва, устаткування для нього, об'єкти інтелектуальної власності.

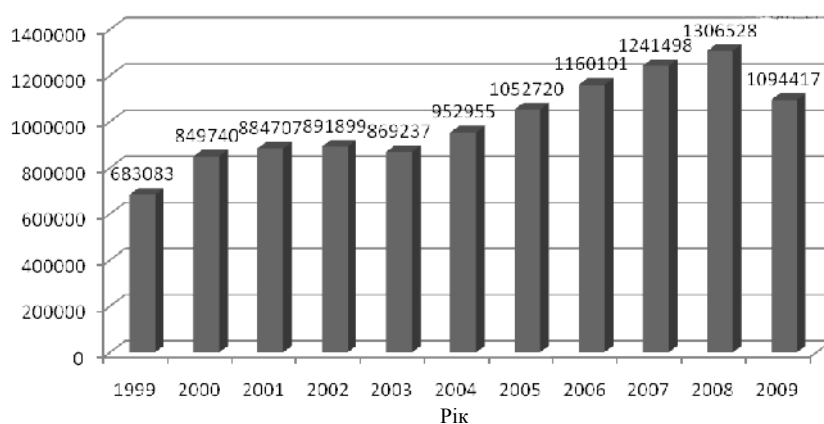

Рис. 10. Обсяги експорту країн ЄС, млн. євро [21, 5]

Слід зазначити, що у плані потенційних покупців продукції та послуг з України, країни ЄС та Митний союз РБК є однаково важливими зовнішньоторговельними партнерами. Але в напрямі експорту Україна ще має орієнтацію на країни СНД, що пов'язано з історичними коріннями та відповідно взаємозв'язками виробничих процесів.

Задля захисту національних товаровиробників у Митному союзі РБК та ЄС режим експорту має більше заборон, ніж стимулів. В Україні режим експорту побудований більш ліберальним для підтримки експортерів та розвитку їх потенціалу, завоювання позитивного іміджу на міжнародній арені (табл. 5). Для підтримки національної економіки та захисту своїх інтересів існує група режимів, необхідність введення яких обумовлена особливостями економік. Ці режими в певному випадку є обслуговуючими до режимів, які впливають на сальдо торговельного балансу – це відмова на користь держави, знищення та руйнування.

Митний режим знищення та руйнування з'явився в митному законодавстві України тільки у 2004 р., хоча даний режим є іноді єдиним шляхом закінчення зовнішньоекономічних опе-

Таблиця 5

Стимули й обмеження режиму експорту в Україні, Митному Союзі РБК, ЄС

Стимули/заборони	Україна	ЄС	Митний союз РБК
Стимули	Відсутність мита на експорт, зокрема трьох груп товарів. Під даний режим можуть бути розміщені товари, які походять із будь-якої країни, тобто й іноземного походження (на відміну від реімпорту)	Стягнення експортного мита у визначених випадках	Відсутність експортного мита на деякі види товарів, тобто наявність певної системи пільг
Обмеження	Коригування митної вартості, достатньо детальний митний контроль, Нетарифні обмеження використовуються згідно з міжнародними домовленостями та у	У Кодексі надані широкі межі щодо зміни митної політики в напрямі експорту. Причини щодо встановлення обмежень та заборон	Умови: сплата вивізного мита, якщо не встановлені пільги щодо сплати даного виду мита; дотримання заборон та обмежень; надання сертифікатів щодо походження товарів у відношенні до товарів, які включаються у зведений

	скритій формі з метою захисту вітчизняного ринку від вивозу сировини. Ліцензування експорту та реєстрації учасників зовнішньоекономічних договорів та контролю з боку Державної служби контролю експорту. Можливість введення антидемпінгового мита	пов'язані як з економічним, політичним станом у країні, так і принципами моралі та захисту навколишнього середовища. Налагоджена система управління ризиками, митний пост-аудит	перелік товарів, який формується Комісією митного союзу згідно з міжнародними домовленостями країн-членів митного союзу, яка у свою чергу врегулює питання застосування вивізних мит по відношенню до третіх країн. Надання сертифікатів походження товарів створює додаткові нетарифні та тарифні бар'єри, які формують певні обмеження щодо застосування даного режиму, але при цьому сприяють захисту ринку митного союзу від вивезення сировини. Росія, Білорусь, Казахстан не приєдналися до угод СОТ, тому на їх території існує система фіксованих цін, нижче яких не можна здійснювати оформлення товарів
--	---	---	---

рацій. Необхідність застосування даного режиму в імпортера виникає за різних обставин, але найбільш часто імпортер обирає даний режим, коли товар після переміщення через митний кордон України втратив свої споживчі якості та закінчився його термін зберігання. Так, коли товар довгий час зберігається на митному ліцензійному складі, він може втратити свої споживчі якості та не може бути реалізований, тому його необхідно знищити. Знищивши такий товар під митним контролем, підприємство звільняється одночасно від транспортних витрат для вивезення товарів з України та сплати ввізних мит та зборів. Знищення чи руйнування здійснюється зацікавленою особою за власний рахунок, що не має тягнути за собою будь-яких витрат з боку держави [18].

Застосування даного режиму не є бажаним фактом для державних органів України, оскільки саме знищення товарів на території країни може негативно вплинути на забруднення навколишнього середовища. Тому відповідно до Митного кодексу України знищення та руйнування може здійснюватися тільки за отримання письмового дозволу митного органу, який надається за наявності дозволів інших державних органів влади, які здійснюють відповідно до їх компетенції контроль за даними випадками. Однак дозвіл митних органів не дається, коли знищення (руйнування) товарів може завдати суттєвої шкоди навколишньому середовищу, а також в інших випадках, які визначаються Держмитслужбою України спільно з іншими державними органами влади, які здійснюють контроль за переміщенням товарів через митний кордон України. Такі випадки визначаються наказами Держмитслужби, Мінздоров'я, Мінкультури та Мінагрополітики України. До таких випадків належать неякісна та небезпечна продукція, електроенергетичні й інші товари, які не можуть бути ідентифіковані, ядерні матеріали, особливо небезпечні хімічні речовини; вилучені митними органами як предмети порушення митних правил; радіоактивні залишки, у результаті знищення чи руйнування яких створюються особливо небезпечні хімічні речовини, культурні цінності; представники рослинного та тваринного світу, які оберігаються державою, за виключенням випадків, коли їх знищення необхідне для попередження епідемії.

Розміщення товарів під даний режим здійснюється без застосування заходів митно-тарифного та нетарифного регулювання. Однак розміщення товарів під даний режим неможливе без проведення контролю уповноваженими на це державними органами влади.

У кодексі Митного союзу РБК під знищенням товарів розуміють знешкодження або приведення товарів у стан, за якого вони частково або повністю втрачають свої споживчі чи інші характеристики та не можуть бути відтворені у первинному стані економічно доцільним засобом. Митна процедура знищення може бути застосована також по відношенню до товарів, які були знищені, втрачені внаслідок аварії чи дій непередбаченої сили [13]. Розміщення товарів під митну процедуру знищення допускається на основі висновку відповідних державних органів, який видається відповідно до законодавства країн-членів Митного союзу щодо можливості знищення, у якому вказується засіб та місце знищення. У

кодексі також наведений перелік товарів, які не можуть бути розміщені під митну процедуру знищення. Даний перелік суттєво не відрізняється від прийнятого в Україні. У кодексі також зазначається, що даний перелік товарів може бути доповнений Комісією Митного союзу. Знищення товарів забороняється, якщо це може призвести до витрат державних органів влади. Порядок знищення товарів визначається законодавством держав-членів Митного союзу.

У Митному кодексі Європейського Союзу даний режим не визначений як митна процедура. Але у ст. 125 Митного кодексу ЄС зазначається, що митні органи можуть вимагати знищення товарів, які були представлені митниці, якщо вони мають обґрунтовані підстави для цього. Витрати на знищення товарів несе утримувач товарів. Митні органи вживають усіх заходів, необхідних для розпорядження товарами, включаючи конфіскацію або продаж, знищення у таких випадках: а) коли одне із зобов'язань, установлених митним законодавством щодо ввезення товарів, що не є товарами ЄС, на митну територію ЄС, не було виконано, або товари було видалено з-під митного нагляду; б) коли проведення митного оформлення товарів неможливе з однієї з таких причин: з причин, що відносяться до декларанта, провести або продовжити огляд товарів протягом часу, приписаного митними органами; документи, які мали бути наданими до розміщення або митного оформлення товарів у запитаний митний режим, не є доступними; платежі або гарантії, які мали бути здійснені або надані відносно імпорتنих або експортних мит, залежно від ситуації, не були здійснені або надані протягом приписаного часу; товари є предметом обмежень або заборон; в) коли товари не було переміщено протягом обґрунтованого періоду часу після проведення їх митного оформлення; г) коли після проведення митного оформлення товарів установлено, що вони не відповідають умовам їх митного оформлення; д) коли від товарів відмовилися на користь держави [16].

За своїм змістом знищення належить до режимів, які обумовлені особливостями національних економік, тобто вводиться залежно від економічних особливостей країни. В Україні та Митному союзі РФ, Білорусі, Казахстану застосування даного режиму не є бажаним, та він застосовується після надання висновків державних органів влади. У Митному кодексі ЄС не існує певних заборон щодо використання даної процедури, та вона обслуговує здійснення режимів, які впливають на сальдо торговельного балансу. Незацікавленості в даній процедурі в Митному кодексі ЄС не зазначається.

Застосування митного режиму відмови на користь держави, як і режиму знищення та руйнування, безпосередньо пов'язане з неможливістю або неефективністю реалізації імпортного товару на українському ринку. Даний режим є новим для України, а його застосування передбачає проведення митними органами встановленої процедури контролю. Метою застосування даного режиму є уникнення будь-яких подальших витрат щодо товарів, операції з якими неефективні з економічної точки зору або неможливі через різні обставини [18].

Передані митним органам товари будуть знаходитися під митним контролем та в подальшому, реалізовані з метою поповнення бюджету. Для розміщення товарів під дану процедуру необхідно отримати дозвіл митного органу. До товарів, які не можуть бути розміщені під даний режим, належать: заборонені до ввезення, вивезення чи транзиту в Україну товари; товари, які не знаходяться на митній території України, термін зберігання чи використання яких закінчився, товари, які потребують певних умов зберігання, вилучені митними органами, ядерні матеріали, радіоактивні та небезпечні відходи, витрати на зберігання та реалізацію яких будуть перевищувати суму, отриману від їх реалізації тощо. Товари, які розміщені під митний режим відмови на користь держави протягом трьох діб після отримання дозволу митного органу, мають бути доставлені власником чи уповноваженою ним особою на склад митного органу. Після проведення митного контролю та митного оформлення такі товари зберігаються на складі митниці.

У кодексі Митного союзу РБК процедура відмови на користь держави визначається як така, при якій товари безоплатно передаються у власність держав-членів Митного союзу без сплати митних платежів і без застосування заходів нетарифного регулювання. При цьому зазначається, що під митну процедуру відмови на користь держави можуть бути розміщені іноземні товари, за виключенням товарів, які заборонені до ввезення на митну територію союзу. Рішенням Комісії Митного союзу може бути встановлений перелік товарів, які не

можуть бути розміщені під митну процедуру відмови на користь держави [13]. Порядок відмови на користь держави визначається законодавством держав-членів митного союзу.

У Митному кодексі ЄС зазначається, що утримувач режиму за наявності попереднього дозволу митних органів може відмовитися від товарів, що не є товарами ЄС та товарів, які розміщені в митний режим для кінцевого використання. Але відмова не має тягнути за собою будь-яких витрат для держави, усі витрати здійснюються за рахунок власника режиму [16].

Отже, режим відмови на користь держави належить до національних. В Україні та Митному союзі РФ, Білорусі, Казахстану, ЄС передбачено використання даного режиму, при цьому дана відмова має бути економічно обґрунтована для держави. Для підприємця даний режим може бути логічним виходом із ситуації, коли для нього реалізація товарів чи вивезення їх може бути не вигідно, тому даний режим має право займати своє місце в регулюванні митної справи державою.

У Кодексі Митного союзу РБК існує ще ряд режимів, необхідність введення яких обумовлена національними економіками. Так, у Митному кодексі РБК мають місце ще процедури вільний склад, переробка для внутрішнього споживання та спеціальна митна процедура (митна процедура, яка визначає для митних цілей вимоги й умови використання та розпорядження окремими категоріями товарів на митній території Митного союзу або за її межами). Механізму реалізації спеціальної митної процедури та вільного складу в кодексі не надано.

Переробка для внутрішнього споживання являє собою процедуру, за якої іноземні товари використовуються для здійснення операцій із переробки на митній території союзу у встановлені терміни без сплати ввізного мита, із застосуванням заборон та обмежень у зв'язку із застосуванням спеціальних захисних, антидемпінгових та компенсаційних заходів за умов наступного розміщення продуктів переробки під процедуру випуску для внутрішнього споживання зі сплатою податків за ставками, які застосовуються до продуктів переробки. Переробка для внутрішнього споживання допускається до товарів, перелік яких визначається Комісією Митного союзу.

Розміщення товарів під процедуру переробки для внутрішнього споживання допускається за умов: надання документів щодо умов переробки товарів для внутрішнього споживання, які видаються вповноваженим органом держави-члена Митного союзу; можливості ідентифікації іноземних товарів в продуктах їх переробки митним органом; коли сума мита, яка має бути сплачена щодо продуктів переробки менша тієї, яка має бути сплачена на день розміщення іноземних товарів під митну процедуру переробки для внутрішнього споживання, коли вони повинні бути розміщені під митну процедуру випуску для внутрішнього споживання; продукти переробки не можуть бути відтворені в первинному стані економічно вигідним засобом.

У Кодексі Митного союзу зазначається перелік операцій, які не можуть бути здійснені під час переробки для внутрішнього споживання, та схема ідентифікації товарів у продуктах переробки. Термін перебування товарів для внутрішнього споживання не може перевищувати один рік. У законодавстві визначений перелік документів, які необхідні для розміщення товарів під процедуру переробки для внутрішнього споживання.

Митні режими, які обумовлені необхідністю розвитку економік дозволяють регулювати зовнішньоекономічну діяльність країн та їх об'єднань відповідно до національних інтересів. Механізм реалізації даних режимів, стимули й обмеження враховують національні особливості економік країн та дозволяють раціоналізувати митні процедури в інтересах як підприємців, так і уряду. Національні режими дозволяють здійснювати захист товаровиробників, регулювати розвиток певних галузей економіки, сприяти розвитку певних видів бізнесу. Доцільність прийняття даних режимів може бути обумовлена неможливістю завершення деяких митних процедур (застосування режимів руйнування та відмови) і необхідністю стимулювання деяких галузей (переробка для внутрішнього споживання).

Отже, на підставі проведеного аналізу можна дійти висновку, що режим імпорту в Україні та ЄС має нейтральне значення, у Митному союзі РБК переважають обмеження. Режим експорту в Україні – нейтральний, у ЄС та Митному союзі РБК має більше обмежувальних функцій, що пов'язано із захистом вітчизняних товаровиробників.

Україна має перспективи для розвитку своїх зовнішньоторговельних інтересів як із ЄС, так із Митним союзом РБК. Ринки Європи є відносно новими для України, але й найбільш перспективними внаслідок ряду вже існуючих міжнародних домовленостей та тенденції перспективного зростання експорту до країн ЄС. Україні треба також захищати своїх інтереси й упровадити в обмежувальних заходах імпорту й експорту можливість їх квотування та ліцензування внаслідок впливу комерційної політики країни.

Україні доцільно дуже ретельно ставитися до формування своєї митної політики та розробити найбільш вдалий апарат захисту вітчизняного ринку з використанням норм міжнародного права й на основі існуючих домовленостей між країнами СОТ (антидемпінгові розслідування, підняття мита внаслідок кризи платіжного балансу). При цьому активно використовувати всі переваги, надані при вступі до СОТ. Направити всі можливості щодо заохочення імпорту інвестицій як капіталу, так і технологій.

Стимули й обмеження в режимах імпорту й експорту мають постійно вдосконалюватися зі зміною економічного становища країни та її положення на міжнародній арені в напрямі пошуку балансу інтересів підприємців та держави.

Режими, введення яких обумовлено необхідністю національних економік, іноді виступають як обслуговуючі для експортно-імпортних операцій. Режим знищення та руйнування не дуже вітається як в Україні, так в існуючих об'єднаннях, тому що жодна із країн не бажає перетворитися на міжнародний смітник. Режим відмови на користь держави використовується у випадку доцільності для держави такої дії. Інші «національні» режими доцільно вводити з метою захисту вітчизняного ринку, підтримки національної економіки та в межах міжнародних домовленостей.

Література

1. Підсумки роботи Держмитслужби за 2009 рік. – К.: ДМСУ, 2010. – 120 с.
2. Гребельник О.П. Митне регулювання зовнішньоекономічної діяльності: підручник / О.П. Гребельник. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 696 с.
3. Пирець Н.М. Конкурентні переваги українського експорту в контексті світового розвитку / Н.М. Пирець // Формування ринкових відносин в Україні. – 2005. – № 3. – С. 11-16.
4. Тонєв І.М. Теоретичні засади митної вартості / І.М. Тонєв // Формування ринкових відносин в Україні. – 2006. – № 11 (66). – С. 16-18.
5. Боротничек С.М. Таможенное регулирование в США / С.М. Боротничек // Закон. – 2005. – № 7. – С. 80-83.
6. Трошкина Т.Н. Новые аспекты таможенно-тарифного регулирования / Т.Н. Трошкина // Закон. – 2005. – № 7. – С. 28-33.
7. Круглень А. Применение политики протекционизма в современном мире / А. Круглень, А. Блинов // Журнал европейской экономики. – 2007. – Т. 2 (№ 2). – С. 166-183.
8. Проценко Т. Адміністративно-правове забезпечення діяльності митної служби та його вдосконалення / Т. Проценко // Адміністративне право. – 2006. – № 6. – С. 113-118.
9. Кредісов А., Бережнюк І. Всесвітня митна організація як інститут управління митною справою на міжнародному рівні / А. Кредісов // Журнал европейской экономики. – 2009. – Т. 8 (№ 2). – С. 168-189.
10. Осадча Н.В. Глобалізаційні процеси та їх вплив на митну політику та на тарифне регулювання / Н.В. Осадча, В.І. Ляшенко // Проблемы развития внешнеэкономических связей и привлечения иностранных инвестиций: региональный аспект. – Донецк: ДонНУ, 2010. – С. 21-25.
11. Митний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://customs.gov.ua>.
12. Географічна структура експорту-імпорту товарів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua/>.
13. Таможенный кодекс таможенного союза [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://www.tamognia.ru/doc_base/document.php?ID=1455037&gclid=CKm3teq7p6ECFQsFZgodKgo2lg.
14. Товарная структура импорта РФ [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.gks.ru>.
15. Внешняя торговля товарами по областям Республики Беларусь [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.belstat.gov.by/>.

16. Регламент ЄС № 450/2008 Європейського парламенту та ради від 23 квітня 2008 р. про встановлення Митного кодексу Співтовариства (Модернізованого Митного союзу) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eurodocs.sdla.gov.ua/DocumerantViewLast/tabid/30/ctl/Edit/mid/31/ID/10004098/Lang/Default.aspx>.

17. Trade in goods, by main world traders – [tet00018]; Imports in million of ECU/EURO [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/refreshTableAction.do;jsessionid=9ea7974b30dde75c3b71759b4127ba9df9bb4e3fbe01.e34SbxiPb3uSb40Lb34LaxqRb30Ne0?tab=table&plugin=1&pcode=tet00018&language=en>.

18. Науменко В.П. Применение таможенных режимов в Украине: теория, практика, рекомендации: практ. пособие / В. Науменко. – К.: Знання, 2005. – 430 с.

19. Прямі іноземні інвестиції в Україну [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua/>.

20. Товарная структура экспорта РФ [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.gks.ru>.

21. Trade in goods, by main world traders – [tet00018]; Exports in million of ECU/EURO [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/refreshTableAction.do?tab=table&plugin=1&pcode=tet00018&language=en>.

22. Митний союз (МС) стає класичним прикладом того, як політичні амбіції Росії входять у системне протиріччя з її власними економічними інтересами і реальним ступенем впливу на партнерів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.day.kiev.ua/290619?idsource=297309&minlang=ru>.

Надійшла до редакції 16.06.2010 р.